

Куцик Петро Олексійович

*кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри бухгалтерського обліку
Львівська комерційна академія*

Куцык Петр Алексеевич

*кандидат экономических наук, профессор,
професор кафедры бухгалтерского учета
Львовская коммерческая академия*

Kutsyk P. O.

*Ph.D., Professor, Professor of the
Department of Accounting,
Lviv Academy of Commerce*

ПРОГНОЗНА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

ПРОГНОЗНАЯ ФИНАНСОВАЯ ОТЧЕТНОСТЬ: ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯМИ

FORECAST FINANCIAL REPORTING: PROBLEMATIC ASPECTS AND PERSPECTIVES OF USE BY THE ENTERPRISES

Анотація. Досліджено напрацювання вчених з питання доцільності підготовки прогнозової фінансової звітності як джерела інформації для користувачів різних рівнів. Обґрунтовано місце прогнозової фінансової звітності в управлінні підприємством. Розроблено концептуальну модель формування та представлення прогнозової фінансової звітності. Розглянуто проблемні та методичні аспекти формування звітності.

Ключові слова: фінансова звітність, прогнозування, прогнозна інформація, методичні аспекти, етапи формування.

Аннотация. Исследованы наработки ученых по вопросу целесообразности подготовки прогнозной финансовой отчетности как источника информации для пользователей различных уровней. Обосновано место прогнозной финансовой отчетности в управлении предприятием. Разработана концептуальная модель формирования и представления прогнозной финансовой отчетности. Рассмотрены проблемные и методические аспекты формирования отчетности.

Ключевые слова: финансовая отчетность, прогнозирование, прогнозная информация, методические аспекты, этапы формирования.

Summary. The achievements of scientists concerning the feasibility of preparing of forecast financial reporting as a source of information for users of different levels are studied. The place of forecast financial reporting in the management of enterprise is grounded. The conceptual model of formation and representation of forecast financial reporting is developed. The problematic and methodical aspects of reporting formation are considered.

Key words: financial reporting, forecasting, forward-looking information, methodical aspects, stages of formation.

Вступ. Одним із напрямів подальшого розвитку чинної парадигми бухгалтерської звітності є розвиток проблематики прогнозової фінансової звітності, яка виступає додатковим інформаційним джерелом для прийняття рішень щодо залучення інвестиційного та позикового капіталу. Передбачення майбутнього стану діяльності підприємства на основі використання

облікових даних і факторів зовнішнього середовища є одним із важливих напрямів підвищення ефективності управління ним, оскільки формування прогнозів є логічним базисом для підготовки планів.

Дослідження даного напрямку актуалізуються в умовах сьогодення з розвитком концепції інтегрованої звітності, одним із елементів якої є прогнозна

показники діяльності підприємства, зокрема, інформація про прогностні значення грошових потоків. Відповідно, надаючи інформацію про прогностні показники, інтегрована звітність обґрунтовує, який існує взаємозв'язок між поточними і майбутніми результатами діяльності підприємства, і як вони впливають на ймовірність зміни поточної вартості підприємства та підтримують її збереження в короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективі.

Існує значна кількість підходів дослідників до трактування поняття прогностної звітності, однак певним орієнтиром у вирішенні даного питання виступають нормативні акти, випущені обліковими регуляторами США. Визначення прогностної (перспективної) фінансової звітності надається Радою з нагляду за бухгалтерським обліком публічних компаній (РСАОВ) у внутрішньому атестаційному стандарті АТ 301 «Фінансові прогнози і передбачення», де під нею розуміються будь-які фінансові прогнози або фінансові передбачення, включаючи резюме значимих припущень та облікової політики. Хоча прогностна фінансова звітність може охоплювати період, який частково минув, звітність за періоди, які повністю вичерпані не вважається прогностною фінансовою звітністю. Проформи фінансової звітності та часткові представлення не вважаються прогностною фінансовою звітністю [1, с. 1352–1353].

Постановка завдання. Дослідити місце прогностної фінансової звітності в управлінні підприємством (компанією), проблемні та методичні аспекти її формування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основною метою формування і оприлюднення прогностної фінансової звітності є надання користувачам надійних та реалістичних очікувань про майбутній фінансовий стан, прибутки, грошові потоки та зміни капіталу, що впливає на можливість підприємства залучати додаткові фінансові ресурси.

На сучасному етапі розвитку наукових досліджень у сфері бухгалтерського обліку даному питанню приділяється значна увага протягом останнього десятиріччя, і сьогодні воно теж не втратило своєї актуальності. У контексті даної проблематики професор З.В. Гуцайлюк [2, с. 14] навіть наголошує на виникненні нового виду бухгалтерського обліку — прогностного, що орієнтований на забезпечення потреб управління в обліковій інформації прогностного типу.

Формування прогностної бухгалтерської звітності напряму стосується однієї із найбільш важливих цінностей бухгалтерського обліку — ретроспективності облікової інформації, захист або спростування якої теж є предметом дискусії вчених-обліковців вже не одне десятиріччя. В останні роки ретроспективність

облікових даних почала все більше критикуватись, що було пов'язано зі зростанням потреб користувачів в інформації прогностного характеру, що необхідна для ефективного функціонування системи стратегічного менеджменту підприємства. Зокрема, президент Бельгійського інституту професійних бухгалтерів П. Бетсі в доповіді на XXII-му європейському конгресі бухгалтерів (1998 р.) зауважував, що ... звітність носить суто історичний характер і позбавлена практичної функції, бо господарські операції рідко повторюються. У результаті чого він дійшов висновку, що для аналізу минулого звітність є недоречною, а для аналізу майбутнього — безглуздою. Єдиний її реальний користувач — податкові органи [3, с. 103]. Таким чином П. Бетсі, виступаючи на зустрічі науковців міжнародного рівня, констатував, що для забезпечення відповідності системи бухгалтерської звітності вимогам часу її необхідно доповнити новими компонентами, зокрема, які б розкривали прогностні аспекти функціонування підприємства.

Подібну позицію також займає Л.Н. Кузнецова, на думку якої, подальше вдосконалення обліку має орієнтуватися не стільки на традиційні методи фіксації фактів господарської діяльності, що вже відбулись, скільки на формування прогностної звітності, на інструменти взаємозв'язку функцій бухгалтерського обліку з різними функціями фінансового менеджменту [4]. На думку автора, розкриття прогностної фінансової інформації на основі використання облікових даних є одним із шляхів підвищення її корисності для різних підсистем системи управління підприємством, зокрема, для системи фінансового менеджменту.

Особливо необхідною прогностна фінансова звітність стає при складанні тактичного фінансового плану, що узагальнює результати планування за всіма видами діяльності підприємства та інших аналітичних розрізах (напрямах, сегментах, бізнес-одиницях тощо). На думку І.Я. Лукасевича, зазвичай, вона включає в себе такі елементи: прогноз балансу; прогноз звіту про прибутки та збитки; прогноз грошових коштів; прогноз ключових фінансових показників. Така прогностна звітність є зручним способом узагальнення різних господарських подій, виникнення яких очікується у майбутньому. Вона є необхідним мінімумом інформації для прийняття багатьох управлінських рішень [5, с. 228].

Вирішенням проблеми оцінки інвестиційної привабливості підприємства в середньостроковій і довгостроковій перспективі є формування та аналіз прогностної фінансової звітності, яка впливає на розробку планів розвитку підприємства і відповідні управлінські рішення [6, с. 217]. Основною причиною зростання ролі прогностної фінансової звітності при прийнятті

інвестиційних рішень є обмеженість доступу до неї з боку інших користувачів. Сформувавши таку звітність на основі використання наявної інформації, з'являються конкурентні переваги в оцінці вартості компанії, що дозволяє своєчасно сформувати необхідний для її збереження та примноження комплекс управлінських дій.

Окрім внутрішніх користувачів, прогнозна фінансова звітність використовується зовнішніми користувачами для прийняття інвестиційних та позикових рішень. Так, на думку колективу авторів під керівництвом Г.Н. Белоглазової та Л.П. Кроливецької, для прийняття довгострокового інвестиційного рішення необхідна прогнозна фінансова звітність, що передбачає розширення інформаційної бази для комплексного фінансового аналізу ефективності проекту. На основі прогносної фінансової звітності підприємства, що реалізує проект, можна розрахувати сукупність фінансових коефіцієнтів — показників, що широко використовуються в практиці аналітичних фінансових розрахунків для комплексної характеристики стану справ на підприємстві в майбутньому, тобто оцінити його інвестиційну кредитоспроможність [7, с. 149]. Таким чином, формування прогносної фінансової звітності виступає основним джерелом для проведення аналізу, за результатами якого визначається інвестиційна кредитоспроможність підприємства, що є відправною точкою для надання банком інвестиційного кредиту підприємству.

Аналізуючи прогнозну фінансову звітність, потенційний інвестор може оцінити майбутню рентабельність, ліквідність, фінансове становище, а також інвестиційну привабливість суб'єкта господарювання. У результаті, в інвестора з'являється можливість відповісти на питання не тільки «чи буде компанія існувати», а й «чи буде вона приносити дохід», що є важливим для прийняття рішення про можливість інвестування вільних фінансових коштів [6, с. 218].

Важливе значення для зовнішніх користувачів також має прогнозна інформація, яка формується в умовах застосування МСФЗ. Зокрема, як відмічає Л.В. Шуклов, прогнозна звітність за МСФЗ може бути істотним плюсом при отриманні кредитів в іноземних банках, укладанні договорів з лізинговими компаніями і т.д. Хоча прогнозна звітність і є досить умовною, вона відображає наміри підприємства щодо ведення бізнесу, його бізнес-план. На основі такої звітності можна судити про те, як фактичні відхилення від бізнес-плану на поточному етапі розвитку вплинуть у майбутньому на фінансові показники підприємства [8, с. 48]. Прогнозну звітність за МСФЗ, як правило, вимагають формувати інвестори або рейтингові агентства, адже для них важлива інформація про досягнен-

ня компанії, щоб визначити тенденції її подальшого розвитку [9].

Зазвичай, при наданні прогносної фінансової звітності зовнішнім користувачам до процесу її складання на підприємстві підходять більш відповідально, використовуючи при цьому типові (чи уніфіковані внутрішніми документами) форми бухгалтерської звітності.

Використання прогносної інформації вже набуло широкого використання при проведенні реорганізаційних процедур. Як відмічає С.М. Землякова прогнозна фінансова інформація в даному випадку може використовуватися за наступними напрямками:

- на основі прогнозу виручки і фінансових результатів (прогнозного звіту про прибутки і збитки) для оцінки стійкості отримання доходів і прибутку в основній діяльності і залежності майбутніх фінансових результатів від неосновної діяльності, для визначення можливої величини чистого прибутку як джерела поповнення власного капіталу і виплати дивідендів;
- на основі прогнозу грошових потоків (прогнозного звіту про рух грошових коштів) для визначення розміру і періоду появи касових розривів і розгляду варіантів їх подолання;
- на основі прогнозного балансу для оцінки в прогнозному періоді взаємозв'язку і збалансованості активів і капіталу;
- для оцінки рівня і динаміки показників фінансової стійкості та платоспроможності в прогнозному періоді [10, с. 52].

Таким чином, для забезпечення ефективного управління як на рівні підприємства, так і на рівні суб'єктів, які використовують облікову інформацію для інвестиційних та позикових рішень, необхідною є розробка фінансових прогнозів. Зокрема, рішення менеджменту щодо реалізації стратегії компанії, потенційних клієнтів або постачальників, можливість злиття або поглинання, потенційне відокремлення підрозділів або дочірніх компаній залежать від їх очікувань майбутніх надходжень, що є результатом таких рішень, а також ризиків таких надходжень. На основі одержаних прогнозів можна розрахувати майбутні виплати дивідендів акціонерам і розмір прибутку в прогнозованому періоді, що є одними із основних показників, що впливають на вартість акцій даної компанії на фондовому ринку. Рішення про надання кредитів потребують визначення обсягів майбутніх грошових потоків, необхідних для погашення відсотків за кредит та всього «тіла» кредиту.

Зазвичай, прогнозна фінансова звітність складається з використанням прогнозних величин, що ґрунтуються на припущеннях про майбутню виручку, прибуток / збиток і грошові потоки. Виходячи зі своєї сутності і порядку формування, така фінансова

звітність не відповідає вимогам облікових стандартів, навіть якщо компанії надають її регуляторам фондового ринку або іншим інституціям, що ні в якому разі не применшує її значення і ролі в процесі управління підприємством.

Оскільки процес формування прогнозової фінансової звітності передбачає необхідність використання історичної фінансової інформації та врахування припущень щодо майбутніх економічних умов, поведінки ринку та управлінських дій, то його реалізацію, на нашу думку, найкраще забезпечуватиме бухгалтер-аналітик, який володіє професійними компетенціями і знаннями, необхідними для аналізу та інтерпретації звітних показників, формування передбачень та припущень, а також для використання сучасних методів прогнозування. Зокрема, як відмічає О.В. Нікіфорова, при складанні прогнозової звітності проводиться ретельний ретроспективний аналіз, вивчаються механізми зміни всіх показників звітності, так як якість її складання залежить від того, наскільки комплексно і системно були враховані всі фактори, що впливають на кожен показник у звітності [6, с. 218].

При цьому обов'язково слід враховувати, що прогнозна фінансова звітність може виступати надійним джерелом для прийняття управлінських рішень лише в тому випадку, якщо підтвердяться передбачення і припущення бухгалтера-аналітика. Основою такого облікового прогнозування є знання загальних механізмів функціонування системи бухгалтерського обліку та особливостей облікового відображення фактів господарського життя в різних конкретно-історичних умовах. Тому саме на даного бухгалтера-аналітика має бути покладена функція щодо формування прогнозової фінансової звітності, оскільки даний суб'єкт, поєднуючи в собі функції збирача інформації та її обробника, є більш готовими для надання точних фінансових прогнозів. Для підвищення рівня якості власних припущень бухгалтер-аналітик повинен розширювати свої контакти з покупцями, постачальниками та основними конкурентами підприємства, на якому складається прогнозна фінансова звітність.

Якщо короткострокові прогнози, що орієнтовані на один рік або менше, представляються у достатньо деталізованому вигляді, то стратегічні (довгострокові) прогнози є більш узагальнюючими, що пов'язано із можливістю виникнення значної кількості внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на значення деталізованих прогнозних показників. У таких прогнозах основна увага приділяється не питанням передбачення зміни показників дебіторської заборгованості, розрахунків по виплатах працівникам або іншим статтям поточних витрат, а прогнозуванню джерел надходження і напрямів використання грошових коштів.

У системі стратегічного управління, в умовах підвищеної нестабільності і невизначеності впливу факторів зовнішнього середовища, для формування стратегічних альтернатив необхідним є формування відповідної кількості варіантів прогнозової фінансової звітності, що сприятиме зниженню можливих ризиків в фінансово-господарській діяльності шляхом ефективної реалізації стратегічного контролю. Таким чином, формування прогнозової фінансової звітності дозволяє відобразити передбачуваний фінансовий стан і результати діяльності підприємства внаслідок слідування конкретним стратегічним управлінським рішенням.

Важливе місце довгострокове прогнозування фінансової звітності займає в діяльності підприємств, які розробляють стратегії для управління вартістю, оскільки для ефективного контролю за процесом створення вартості компанії слід обов'язково мати прогностичну фінансову модель, яка зазвичай складається на основі прогнозного звіту про рух грошових коштів. Формування глибоких і точних довгострокових прогнозів сприятиме досягненню поставлених стратегічних цілей підприємства.

Застосування прогнозової фінансової звітності на підприємствах залежить як від рівня їх управлінських потреб, так і від наявних облікових інформаційних систем і технологій, які значно полегшують процес збору необхідних для прогнозування даних і процес самого розрахунку. Зокрема, важливу роль в процесі формування прогнозової фінансової звітності відіграє система управлінського обліку, зокрема, система бюджетування. Як відмічає з цього приводу Л.В. Шуклов, прогнозна звітність зазвичай складається на основі існуючої системи бюджетів або бізнес-плану. Якщо на підприємстві розвинена система бюджетів, то, швидше за все, прогнозний баланс вже є одним з елементів цієї системи, так як плануватися можуть, наприклад, залишки коштів на певну дату, залишки запасів, величина дебіторської заборгованості. Тоді методика складання прогнозової звітності переходить у сферу відповідальності фахівців з бюджетування [8, с. 49]. Таким чином, з одного боку, інформаційні системи, як засоби формування і збереження великих масивів даних відіграють важливу роль в забезпеченні повноти вхідної інформації для прогнозування, а з іншого боку, завдяки реалізованим в них механізмів обробки і представлення облікової інформації, полегшують процес формування показників прогнозової фінансової звітності.

Виходячи із передової практики підприємств, які займаються фінансовим прогнозуванням, а також з результатів аналізу наукових праць, можна побудувати загальну модель формування і представлення прогнозової фінансової звітності (рис. 1).

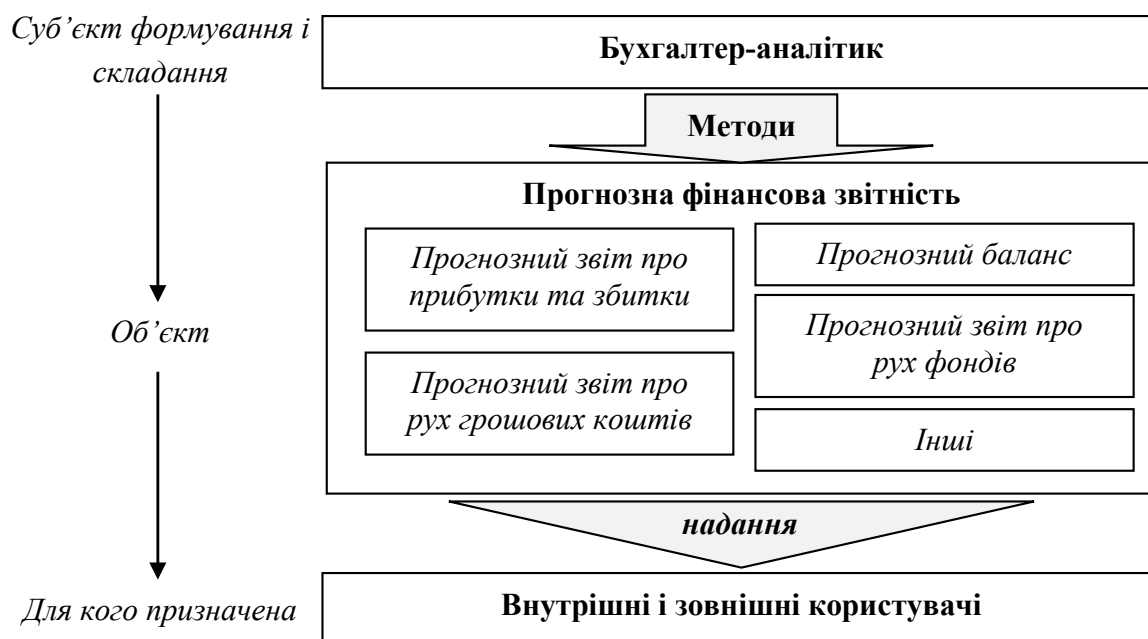

Рис. 1. Концептуальна модель формування і представлення прогновної фінансової звітності

Виходячи із запропонованої моделі, основним суб'єктом формування і складання прогновної фінансової звітності, особою, що займається пошуком і обробкою необхідних для прогнозування даних, є бухгалтер-аналітик. Для здійснення фінансових прогнозів ним використовуються різноманітні методи, від вибору яких залежить набір процедур, які необхідно здійснити для задоволення потреб користувачів в прогнозній фінансовій інформації.

Сьогодні серед науковців відсутня єдність в поглядах стосовно того, які види звітів відносяться до складу прогновної звітності, і які з них є обов'язковими для складання, з метою забезпечення повноти і системності прогнозованих результатів (табл. 1). Під системністю в даному випадку розуміється системність фінансової діяльності як об'єкта прогнозування, що передбачає наявність в прогнозних фінансових

звітах інформації про всі необхідні користувачам аспекти фінансової діяльності підприємства та фактори, що впливають на неї.

Наведені в табл. 1 підходи авторів свідчать, що в залежності від потреб користувачів, особливостей прийняття фінансових рішень і національної практики складання фінансової звітності залежить структура прогновної фінансової звітності. Зокрема, лише окремі автори зазначають про необхідність формування прогнозного звіту про рух фондів (звіту про власний капітал), що свідчить про те, що даний вид прогновної звітності не відіграє ключової ролі в процесі прийняття фінансових рішень.

Однією із особливостей підходів дослідників до розуміння структури прогновної фінансової звітності є виділення прогнозного звіту про рух грошових коштів та бюджету грошових коштів. Ці два види звітів не є

Таблиця 1

Підходи дослідників до виділення складових елементів прогновної фінансової звітності

Автор	Прогнозний баланс	Прогнозний звіт про прибутки та збитки	Прогнозний звіт про рух грошових коштів	Прогнозний звіт про рух фондів	Бюджет грошових коштів
Р. Афонін, Н. Худякова [9]	+	+	+	-	-
Т. В. Федорович [11, с. 101]	+	+	+	-	-
Н. Г. Белоглазова, Л. П. Кроливецька [7, с. 149]	+	+	+	-	-
Дж. М. Уолен, С. П. Брагінські, М. Бредшоу [12, с. 784]	+	+	+	-	-
Дж. Р. Бабу [14, с. 26–27]	+	+	-	+	+
Р. Софат, П. Хиро [15, с. 225]	+	+	-	+	+
П. Етрілл [16]	+	+	+	-	-

ідентичними, хоча досить схожі між собою. Основною відмінною ознакою між ними є рівень деталізації статей вхідних і вихідних грошових потоків, а також довгострокова спрямованість бюджету грошових коштів.

Окрім цього, бюджет грошових коштів надає деталізовану інформацію про передбачувані майбутні грошові кошти підприємства, в той час як інші прогностичні фінансові звіти включають очікувані оцінки активів, зобов'язань та складових звіту про прибутки і збитки. Після формування всіх необхідних форм прогностичної фінансової звітності слід забезпечити контроль їх внутрішньої взаємоув'язки, оскільки використання різних методів для прогнозування кожної із форм може призвести до одержання відмінних результатів.

Слід обов'язково відмітити, що на відміну від авторів із пострадянських країн, найбільш вагому роль серед всіх видів прогностичних звітів, на думку представників англо-американської облікової школи, відіграє прогностичний звіт про прибутки і збитки.

Існує значна кількість підходів, які можуть бути використані для прогнозування фінансових показників та підготовки прогностичної фінансової звітності, на основі якої приймаються рішення про додаткове фінансування компанії.

Проведений аналіз існуючих поглядів авторів дозволяє констатувати, що найчастіше використовуються дві наступні основні групи методів: частки від продаж і метод порівняння. Ці обидва методи передбачають використання прогнозу продажів в якості відправної точки при проведенні розрахунків.

Метод частки від продаж передбачає використання історичних облікових даних для прогнозування прибутків і збитків, сум на балансових рахунках у відсотках від прогнозованих продаж. Даний метод передбачає, що наявний обсяг активів із відповідними цінами є оптимальним для даного підприємства, а всі статті балансу змінюються пропорційно зі змінами обсягів продаж. На основі використання методу частки продаж розраховується потреба підприємства в додаткових фінансових ресурсах, необхідних за умов одержання відповідного обсягу продаж. Різниця між прогнозованим зростанням активів та прогнозованим зростанням поточних зобов'язань є необхідним рівнем фінансування, якого потребуватиме підприємство в прогнозованому періоді.

За порівняльним підходом, окрім формування прогнозів на основі зростання обсягів продаж, для деяких рахунків, які не змінюються в прямій залежності від даного показника, для визначення прогностичних значень дозволяється використання додаткової інформації, наприклад, фінансових коефіцієнтів, які враховують очікування менеджменту. Наприклад, до таких рахунків відносяться капітальні витрати і кре-

диторська заборгованість, наявність графіку здійснення або погашення яких може слугувати базисом для розрахунку коригуючих коефіцієнтів.

Окрім описаних вище «традиційних» методів, які досить часто використовуються для прогнозування фінансової звітності і представлені в підручниках з «Аналізу фінансової звітності» та «Корпоративного менеджменту», науковці пропонують нові специфічні методи, використання яких дозволяє підвищити якість прогностичної фінансової звітності, що сприяє зростанню ефективності рішень, які приймаються на її основі. Їх поява пов'язана із поступовим розв'язанням проблеми дефіциту спеціалізованих програмних продуктів для здійснення прогнозування та із майже необмеженими можливостями сучасної комп'ютерної техніки обробляти великі обсяги даних.

Наприклад, Р. Софат і П. Хіро виділяють комбінований метод, який є поєднанням методу частки продаж та методу бюджетування витрат [15, с. 235]. Т. Жалберт, Е. Браїлі та М. Жалберт [17, с. 128] запропонували метод прогнозування фінансової звітності, що базується на основі використання галузевих усереднених показників, які дозволяють одержати доступ до бази даних Асоціації ризик-менеджменту (Risk Management Associates). Головна ідея запропонованого методу полягає у використанні коригуючих коефіцієнтів для кожного облікового показника, що розраховуються на основі усереднених галузевих даних, що дозволяє складати прогностичний баланс і звіт про прибутки та збитки.

На думку І. Валез-Парехи і Дж. Тхема, використання традиційних методів складання фінансових прогнозів базується на застосуванні підходу вилки, тобто коли прогностичне значення одного із елементів балансового рівняння визначається шляхом віднімання інших елементів. Наприклад, коли прогностична вартість власного капіталу визначається шляхом віднімання від прогностичної вартості активів прогностичної вартості короткострокових зобов'язань та прогностичної вартості довгострокових зобов'язань. Автор відмічає, що такий підхід може бути помилковим, а його застосування може призвести до помилок в прогнозуванні. У результаті І. Валез-Парехою та Дж. Тхемом [13, с. 157–158] запропоновано підхід, що базується на використанні принципу подвійного запису в прогнозуванні фінансової звітності та виведенні на цій основі прогностичного балансу. При застосуванні даного підходу обов'язковим є складання бюджету грошових коштів, що є прогнозом зміни грошових потоків в майбутньому.

Дещо інші методи прогнозування фінансових показників використовуються при оцінці інвестиційної кредитоспроможності підприємства, що пов'язано

з відокремленням інвестиційного проекту в якості певного центру виникнення доходів і витрат. Зокрема, на думку Н. Г. Белоглазової та Л. П. Кроливецької [7, с. 149–150], можуть використовуватись такі методи:

- побудова звіту про рух грошових коштів з врахуванням реалізації інвестиційного проекту, що передбачає аналіз майбутнього потоку грошових коштів з щомісячною розбивкою. При перевищенні вхідних грошових потоків над вихідними проект можна вважати кредитоспроможним;
- розрахунок фінансових коефіцієнтів на основі історичної звітності і побудова прогнозової звітності. Інвестиційна кредитоспроможність проекту визначається шляхом аналізу відповідності показників одержаної прогнозової фінансової звітності вимогам кредитного інституту.

Таким чином, окрім «традиційних» методів прогнозування показників фінансової звітності, сьогодні з'являється значна кількість нових методів, можливість практичного застосування яких залежить як від рівня розвитку національної фінансової інфраструктури, так і від специфічних галузевих особливостей підприємства, фінансова звітність якого прогнозується.

Виходячи із відсутності єдності в поглядах науковців стосовно структури прогнозової фінансової звітності, методів, що слід використовувати для прогнозування її показників, сьогодні також відсутня загальна методика фінансового прогнозування, а в наукових працях представлені авторські підходи, які мають значні обмеження щодо їх практичного застосування в діяльності підприємств.

Проведений аналіз існуючої практики фінансового прогнозування дозволив встановити, що сьогодні основними проблемами формування і представлення прогнозової фінансової звітності є:

- апріорна суб'єктивність прогнозової фінансової звітності внаслідок намагання змодельовати фінансове майбутнє підприємства, на формування якого в сучасних умовах розвитку економіки впливає значна кількість майже непередбачуваних внутрішніх та зовнішніх факторів;
- проблема пошуку даних про результати діяльності підприємства, необхідних для здійснення прогнозування фінансової звітності та проблема комплексності використовуваних інформаційних масивів. Для забезпечення достовірності і повноти фінансових прогнозів, окрім інформації з бухгалтерської звітності підприємства також необхідно зібрати додаткову інформацію про встановлені зміни податкових ставок, терміни погашення заборгованості, кількість всіх проданих товарів (наданих послуг), історію ціни товарів (послуг), історію вхідних цін, використовувані методи амортизації, наявний по-

пит на товари (послуги), графік здійснення капітальних інвестицій тощо, доступ до якої може мати значні обмеження або в окремих випадках є майже неможливим;

- неможливість передбачення появи нових об'єктів обліку, які знайдуть своє відображення в обліковій системі в майбутньому. Зокрема, до складу прогнозової фінансової звітності досить часто не включаються окремі види витрат, здійснення яких не очікується сьогодні, внаслідок чого прогнозований показник прибутку виглядає більш привабливіше, ніж це є насправді. Прикладом таких витрат є витрати на реструктуризацію, рішення про яку ще можуть бути відсутні на момент складання фінансового прогнозу;
- можливість припущення помилок в процесі формування прогнозової фінансової звітності, що може бути результатом недостатності знань в фінансовій сфері та сфері стратегічного управління, наслідком халатності бухгалтера-аналітика як на стадії збору даних, так і на стадії їх обробки, або виникати внаслідок обрання неадекватного методологічного інструментарію для здійснення прогнозування. Тому користувачі повинні обрати такий метод прогнозування показників фінансової звітності, який є найбільш наближеним до особливостей функціонування підприємства та рівня розвитку і специфіки його зовнішнього середовища;
- необхідність ідентифікації і врахування сигналів якості прибутку¹, які можна виявити на основі аналізу фінансової звітності підприємства, що дозволяють точніше передбачати прибуток підприємства в прогнозованому періоді.

Виходячи із наявних недоліків в методиці побудови прогнозних фінансових звітів, на думку П. Етрілла [16], використовувати їх для прийняття рішень можна тільки після того, як будуть надані чіткі відповіді на наступні питання:

- наскільки надійними є одержані прогнози?
- які припущення, що лежать в основі цих прогнозів, були зроблені і чи є вони обґрунтованими?
- чи включені до складу прогнозів всі необхідні (релевантні) статті?

На думку Р. Софат та П. Хіро, для підвищення ефективності фінансового прогнозування слід забезпечити виконання наступних дій:

¹ Вперше концепція «сигналів якості прибутку» була запропонована у 1993 році Б. Левом та Р. Тіаграджаном, які встановили, що фундаментальні сигнали з опублікованої фінансової звітності використовуються інвесторами для оцінки стійкості і зростання прибутку. Під сигналами якості прибутку в даному випадку розуміються зміни окремих показників фінансової звітності під впливом певних факторів. В залежності від конкретного об'єкту такі зміни можуть виступати позитивним або негативним сигналом для інвесторів при оцінці прибутку підприємства.

1) має бути забезпечена достатня гнучкість для суб'єктів, що приймають рішення на основі прогнозової фінансової звітності. Замість одного прогнозу слід формувати цілий спектр фінансових прогнозів, доступних для фінансових директорів;

2) оскільки невизначеність майбутнього завжди залишатиметься, необхідно, щоб фінансовий директор замість одного готував декілька комплектів прогнозової фінансової звітності на основі вивчення альтернативних очікуваних характеристик, від гірших — до найкращих результатів;

3) повинна існувати можливість для перегляду прогнозів. У динамічних фірмах і прогнози повинні бути регульованими на постійній основі;

4) у фірмах, діяльність яких характеризується високим ступенем непередбачуваності, завжди повинен зберігатись баланс грошових коштів. Наявність значного залишку грошових коштів може звести до мінімуму ризику прогнозування;

5) основні припущення прогнозування завжди повинні бути зрозумілими для управління, щоб забез-

печити краще розуміння прогнозних показників при формуванні судження, а також для можливості перегляду прогнозу;

6) прогнозування завжди призводить до розвитку більш досконалих методів, як у формі прогнозування, так й інтерпретації. Таким чином, відбувається навчання методом спроб і помилок [15, с. 234–235].

Наведені авторами пропозиції сприяють підвищенню якості прогнозової фінансової звітності, що забезпечує підвищення ефективності управлінських рішень, які приймаються на її основі. У той же час, перед тим як на конкретному підприємстві буде впроваджуватись система обліково-аналітичної підтримки фінансового прогнозування, має бути обов'язково визначений набір принципів і концептуальних засад, які будуть покладені в основу прогнозової фінансової звітності, що в цілому сприятиме уникненню негативних наслідків у результаті її практичного застосування.

Література

1. AT Section 301 «Financial Forecasts and Projections». — PCAOB, 2001. — P. 1351–1385.
2. Гуцайлюк З. В. Прогнозний (стратегічний) облік і сучасні проблеми розвитку теорії бухгалтерського обліку / З. В. Гуцайлюк // Бухгалтерський облік і аудит. — 2006. — № 2. — С. 14–19.
3. Соколов Я. В. XXII европейский конгресс бухгалтеров / Я. В. Соколов, М. В. Семенова // Бухгалтерский учет. — 1999. — № 9. — С. 102–105.
4. Кузнецова Л. Н. Применение процессного подхода в организации учета / Л. Н. Кузнецова // Проблемы современной экономики. — 2010. — № 2(34). — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=3109>.
5. Лукасевич И. Я. Финансовый менеджмент: учебник / И. Я. Лукасевич. — [2-е изд., перераб. и доп.]. — М.: Эксмо, 2010. — 768 с.
6. Никифорова Е. В. Бухгалтерская финансовая отчетность как основной источник информации инвестиционной привлекательности / Е. В. Никифорова, О. В. Шнайдер // Вектор науки ТГУ. — 2013. — № 1(23). — С. 217–219.
7. Банковское дело: науч. издание / Под ред. Г. Н. Белоглазовой, Л. П. Кроливецкой. — СПб.: Питер, 2008. — 240 с.
8. Шуклов Л. В. Подходы к составлению прогнозного отчета о финансовом положении по МСФО / Л. В. Шуклов // Корпоративная финансовая отчетность: международные стандарты. — 2010. — № 5(43). — С. 48–58.
9. Афонин Р. Четыре шага к прогнозной отчетности по МСФО / Р. Афонин, Н. Худякова. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.fd.ru/articles/39215-chetyre-shaga-k-prognoznnoy-otchetnosti-po-msfo>.
10. Землякова С. Н. Развитие управленческого учета реорганизационных процедур сельскохозяйственных организаций / С. Н. Землякова // Аудит и финансовый анализ. — 2010. — № 5. — С. 51–63.
11. Федорович Т. В. Прогнозная отчетность как инструмент финансового управления стратегическим развитием корпорации / Т. В. Федорович // Финансовый менеджмент. — 2008. — № 5. — С. 100–107.
12. Wahlen J. M. Financial Reporting, Financial Statement Analysis and Valuation: A Strategic Perspective / James M. Wahlen, Stephen P. Baginski, Mark Bradshaw. — [7th Edition]. — South-Western, Cengage Learning, 2011. — 1261 p.
13. Investment Management: A Modern Guide to Security Analysis and Stock Selection / edited by V. Ramanna, Ch. Krishnamurti. — Springer Science & Business Media, 2009. — 634 p.
14. Babu G. R. Financial Management / G. Ramesh Babu. — New Delhi: Concept Publishing Company, 2012. — 156 p.
15. Sofat R. Strategic Financial Management / Rajni Sofat, Preeti Hiro. — New Delhi: PHI Learning Pvt. Ltd., 2011. — 416 p.
16. Этрилл П. Четыре шага подготовки финансовых прогнозов / П. Этрилл. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.intale.ru/agregator/finance/id_56605.
17. Jalbert T. Forecasting financial statements using risk management associates industry data / Terrance Jalbert, James E. Briley, Mercedes Jalbert // Business Education & Accreditation. — 2012. — Volume 4. — Number 1. — P. 123–134.